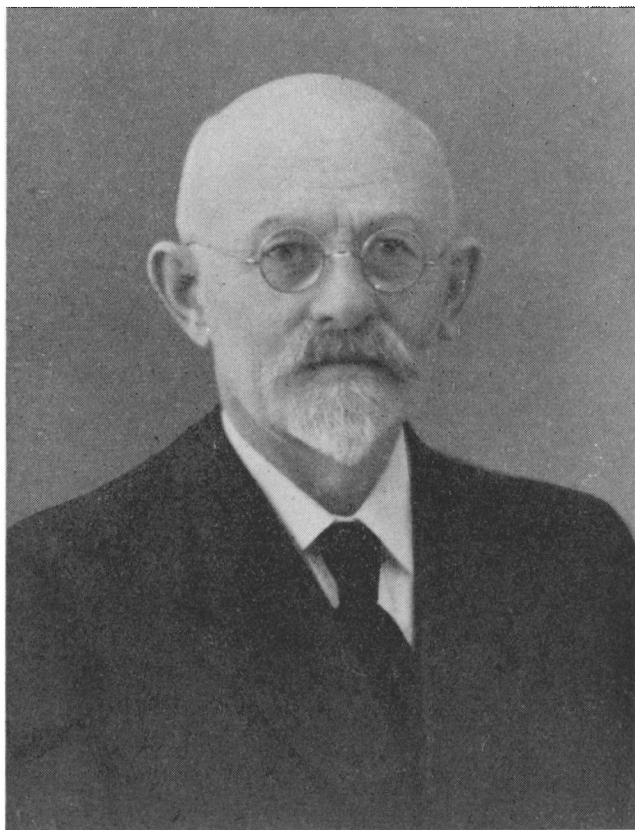

Thade Petersen

22. Nov. 1866 — 20. Sept. 1949.

Af Fr. Schrøder.

I Sønderjydske Aarbøger er der særlig Grund til at min-
des den gamle uforfærdede Stridsmand for den danske Sag,
Frimenighedspræst Hans Marius Thade Petersen,
Haderslev. Han var Medstifter af „Historisk Samfund for Søn-
derjylland“ Dec. 1922 og blev paa det første Styrelsesmøde 4.
Januar 1923 valgt til Sekretær og Medlem af Redaktionen af
Sønderjydske Aarbøger, Tilildshverv, som han røgtede med

Dygtighed og Nidkærhed, til han i Maj 1937 trak sig tilbage. Derefter blev han Æresmedlem. Den nuv. Sekretær oplyser, at til Dato har Th. P. været den, der har skrevet mest i Sønderj. Aarbøger. Fra 1902—14 bogførte han Aarsmøderne, 1923—33 meddelte han Aarsoversigt over Begivenhederne i Sønderjylland. Hans Artikler favner vidt. De begynder med hans Fødeø Rømø (1903—06) for til Slut at spænde „Fra Kongeaen til Ejderen 1695“ (1941). Det lykkedes desværre ikke at faa det store Materiale til en Bog om Rømø og Vadehavet bearbejdet og udgivet, hans sidste større Arbejde er „Bidrag til den sønderjydske Salmebogs Historie“ (1944), hvor han dog maatte have en Haandsrækning til Afpudsning af Stoffet. At en Præst kan blive optaget af Kirkebygninger, „Præstekaar og Kirke-eje“ eller Fattigforsørgelse er ikke saa underligt, det er mere overraskende, at han kan udrede Aarsagen til Christian IV's Sejr over Hollænderne i Listerdyb 16/5 1644, hvor „Trefoldigheden“ holdt Stand mod 24 hollandske Krigsskibe! Th. P. bad Astronomerne oplyse, naar Maanen kulminerede over Listerdyb hin Dag, og kunde paa det Grundlag beregne, hvordan Tidvandsstrømmen gik. Christian IV har haft Flodstrømmen med sig, Hollænderne havde den imod og blev trængt sammen i det snævre Farvand; „Trefoldigheden“ kunde bruge hele sin Bredsides 48 Kanoner, mens Hollænderne ikke kunde komme til Skud.

— — —

Thade Petersens Fader var Gaardejer i Toftum. Paa Rømø stod de unges Hu ellers til Søen, men Thade læste saa flittigt i Hjemmets Bøger, at Bedstemor forstod, der var ikke andet for end at sende ham til Fastlandet. Hans dansksindede Lærer har vel gjort sit til at kalde paa Læselysten, men forøvrigt har Danskheden paa Rømø dengang vist været mere naturgroet end aandelig vaagen. Th. Petersens første Forsøg paa at komme ind som Præparand mislykkedes, han kunde for lidt Tysk. Saa drog han til Pastor Paulsen i Kropp ved Slesvig, der ud-

dannede Missionærer og Præster til tyske Menigheder i Amerika. Da han havde lært tilstrækkelig Tysk, blev han U n d e r l æ r e r i B a l l u m i halvandet Aar, men Sammenstød med Kredsskoleinspektøren belærte ham om, at han ikke kunde være Lærer paa Tysk for danske Børn. Saa søgte han tilbage til P r æ s t e s e m i n a r i e t i K r o p p. Paulsen var en ægte Lutheran, der heller ikke var bange for at sige de prøjsiske Myndigheder Sandheden, naar de begik Overgreb mod den danske Befolkning. Det var en grundig teologisk Uddannelse. Th. P. fik gennem sit Ophold i Kropp (1886—91). Hans Maal var at blive Præst i Amerika, men det stod ham ikke klart, om det skulde være for en tysk eller en dansk Menighed. Som Censor kom Pastor Clausen fra Dybbøl. Th. P. spidsede Øren, da han hørte ham citere „Ud vil jeg ud“, skønt det var i tysk Sprogdragt, Bjørnsøns Sang kom til ham. Der var en halv Snes Nord-slesvigere dernede; en af dem, Brückner, sen. Præst i Augstenborg, skaffede dem gennem H. P. Hanssen dansk Skønlitteratur. Th. P. kunde ikke løsrive sig fra „En glad Gut“. Mødet med Bjørnsøns Bondefortællinger lærte ham: Kun i Norden har jeg hjemme. Gennem Morten Eskesen fik Th. Petersen Adgang til en Række danske Højskoler i Sommeren 1891. Det var som en Festrejse, hvor Dørene aabnede sig til en ny Verden. Særlig blev han grebet af Dr. J. Nørregaards fyndige og myndige Tale. L. Schrøder anbefalede ham at lægge et Aars Studium i K ø b e n h a v n til den tyske Teologi, særlig med Tanken paa Fr. Nielsens Undervisning i Kirkehistorie. Han bad ogsaa et Par unge sjællandske Studenter tage sig af denne Sønderjyde, og de optog ham med Glæde i deres „Samlag“. Th. P. nyttede Lejligheden til at sætte sig ind i dansk Kulturliv, nøjedes ikke med Universitetets Teologi, men søgte ogsaa til Højskoleforstander Johan Borups Kursus.

I et Par Aar var Th. Petersen H u s l æ r e r i K ø b e n h o - ved hos Skrumsager, indtil al dansk Privatundervisning blev forbudt. Paa Rømø havde man ingen Forbindelse haft med

Frimenighederne, de gjaldt for sekteriske. Aarene 1892—94 blev skelsættende i Th. P.s Udvikling. Nu lærte han Frimenigheden i Rødding at kende, kom i Forbindelse med de folkeligt og kristeligt vaagne Kredse og fandt her sin aandelige Staa-plads. Havde der dengang budt sig nogen Mulighed for at faa en Gerning i de nordslesvigske Frimenigheder, vilde han sikkert gerne have sagt Ja. Foreløbig maatte han se sig om efter et nyt Virkefelt. Læreren blev Journalist.

Da Prøjerne havde sat Th. P. paa Gaden, søgte han til H. P. Hanssen, der før havde hjulpet ham med dansk Læsning og med Studieaaret i København. Red. A. Lebeck var paa Udenlandsrejse, H. P. Hanssen kunde bruge ham ved „Hejmdal“. Selv har Th. P. paastaaet, at han altid har hadet at bruge Pennen! Det lyder utroligt (er det et Udslag af jydsk Humor?), ialtfald Pennen laa godt i hans Haand. Han var en Mester til at forme sine Tanker i en kort og fyndig, indholdsmættet og dog letlæselig Stil. Det var et lykkeligt Tidspunkt at blive Bladmand paa. Under H. P. Hanssens maalbevidste Ledelse var Nordslesvigerne gaaet i Gang med Kulturkampen paa langt Sigt. I Provstisynoderne kæmpede Lægmænd for at faa underbygget Religionsundervisningen med to danske Sprogtimer, efter at Modersmaalet var blevet udelukket ved Sprogforordningen af 1888. Skoleforeningen af 1892 bødede paa Skolens Fortyskning ved at sende de unge paa Efterskoler og Højskoler i det gamle Land. Alle disse Spørgsmaal vedrørende Kirke og Skole og dansk Kulturliv blev især drøftet i „Hejmdal“. Det førte Th. P. til at sætte sig grundigt ind i tysk Kirkelov. Ligesom de andre Medarbejdere kom Th. P. daglig i H. P. Hanssens Hjem. Det var et rigt og udviklende Samarbejde. H. P. Hanssen klarlagde Forholdene for sine Medarbejdere, men gav dem fuldstændig Frihed til at behandle Emnerne efter Lyst og Evne. Under v. Köller regnede det med Retssager over Bladet. En Dag, H. P. Hanssen havde faaet en klækkelig Bøde, bad han Th. P. være ansvarhavende Redaktør. En Tid lang klare-

de Th. P. den med Bøder, men ved Aarhundredskiftet maatte han dog et halvt Aar i Fængsel. Det var i 1899 hans Hensigt at blive Præst i Amerika, og Nic. Svendsen overtog hans Plads i Aabenraa, men der blev ikke noget af Amerikafærden, da han ikke vilde binde sig til at blive der bestandig. Dette er Forklaring paa, at Th. P. i 1900 blev Hejmdals Lokalredaktør i Rødding. Fru Helene Hanssen sagde til ham: „Nu er det ikke Tid at rejse herfra, vi har Brug for alle vore Mænd“!

Sammen med sin Hustru Ida Andresen fra Aabenraa (1871—1926) havde Th. Petersen nu sit Hjem midt i den ældste Frimenighed. Det prøjsiske Tryk fra den ene Side, p. d. a. S. de danske Unges Besøg paa kongerigske Skoler, der ofte var tilknyttet en fri Menighed, satte i disse Aar Fart i Frimenighedsbevægelsen. Det laa lige for, at Th. Petersen nu og da førte Ordet i Rødding Frimenighed. Det var en moden og prøvet Mand nær de 40 Aar, der gik Bud efter, da Haderslev Frimenighed kaldte Redaktøren til Præst efter Rs. Thomsen. Der var stor Forskel paa den gamle samlevede store Frimenighed i Rødding og denne østsløvigske Kreds, der kun var en halv Snes Aar gammel, som havde maattet føre Proces i tre Aar, inden den kunde tage Kristuskirken i Brug. Det passede egentlig godt, at den beskedent kaldte sig „Kirkeligt Samfund for Haderslev og Omegn“. Det var varmhjertede danske Mennesker, der ønskede at dele det bedste, vi ejer, paa vort Modersmaal, men det var de færreste, der afgjort vilde foretrække den helt frie Stilling som Menighed frem for Sognekirken. Man kan ikke sige, at Th. Petersen havde let ved at tale. Ordene kom langsomt og monotont, men det var en troværdig Mands Vidnesbyrd, inderlig og dybtgaaende. Talen midtsamlede sig om det evige Liv her og hisset. Det var hans Hensigt, at Gudstjenesten skulde være Menighedens, ikke bero paa Præstens Ord. Derfor udskiftede han den gængse Udgangsbøn, og i Stedet takkede han for, „hvad vi fandt i dine Helligdomme“. Det var ham om at gøre, at Ordet skulde lyde paa ægte Dansk,

derfor brugte han at læse Teksterne efter Axel Sørensens Oversættelse, siden Konstantin-Hansens. Det var en særlig Fest, naar man samledes om Døbefonten, hvor Th. Petersen indledte med en lille Daabstale.

Sin rigeste, men meget krævende Gerning havde Th. Petersen under den første Verdenskrig. Han kunde give de unge det evige Livs Haab med ud til Fronten, han kunde trøste de efterladte ved Mindegudstjenesterne. I de Aar følte mange i Egnen, at de fik Stene for Brød i Sognekirkerne, det var ialtfald umuligt for Danske og Tyske at bede sammen for Krigens Udfald. Derfor fyldtes Kristuskirken til sidste Plads. Frimenighederne havde brugt Th. P. som Redaktør af „Den nordslesvigske Kirkesag“ (1907—19). Nu sørgede han for, at danske Krigsdeltagere fik N. T. paa Indiapapir til deres Tornister og for et lille Julehefte i Haabets grønne Farve som Hilsen til Fædre og Sønner fra Hjemmene.

Efter Genforeningen, hvor Th. Petersen var med paa Raad om den kirkelige Nyordning og advarede mod tvesprogede Præster, maatte han lære den Kunst at dale. Hans egen Menighed skrumpede stærkt ind, da der kom adskillige grundtvigske Præster til Sognene, men Th. Petersen, der før havde været isoleret som Præst (kun den katolske anerkendte ham som Kollega, de tyske saa ham over Hovedet som „Freiprediger“) glædede sig over at faa mange samstemte Præster til Egnen og tog ivrig Del i Konventerne, hvor der blev lyttet til, hvad denne erfarne, kundskabsrige Mand havde paa Hjerte. Med stor Nøjsomhed tog Th. Petersen tilfreds mod de beskedne Kaar, den lille Menighed kunde byde ham. Nu blev der mere Tid til atter at bruge Pennen. Th. P. var Brobygger mellem Sønderjylland og det gamle Land. Før 1914 havde han som Folkeholdt Landsmænd underrettet om Begivenheder i Sønderjylland gennem Højskolebladet. Nu gik Frimenighedernes Blad op i Kirkel. Samf.s „Menighedsbladet“ med Th. P. som Medredaktør (1919—29). Af størst Betydning blev det, at han

skrev „De sønderjydske Frimenigheders Historie“ (I—II 1924). Udgivelsen blev fremkaldt ved 50-Aars Jubilæet i Rødding. Det er et Kildeskrift af første Rang, præget af Samlerflid og Forskervevne, af sin evnerige og øvede Forfatters inderlige Samliv med hele denne Bevægelse og af jydsk Ædruelighed i Vurderingen ikke mindst af hans egen Indsats. Han har lyttet til dem, der var med fra Begyndelsen: Poulsen, Bovlund, Jac. Kloppenborg, Harreby, og J. Gundesen. Omhyggeligt og nøgternt refererer han Aktstykkerne, men hvor han fortæller frit, munterer han sig nu og da med at sætte journalistisk Sving paa.

Da Th. Petersen fyldte 70, vilde han trække sig tilbage, men Menigheden bad ham fortsætte. 9. April 1940 stod han paa Gammelting og saa Hitlers svære Artilleri og Tanks rulle frem. Da udbød han: „Hver Djævel har sin Tid“. Den Sommer holdt han Afskedsprædiken, men blev ved at forrette en Kirketjeners Gerning, naar Menigheden samledes. Præsteboligen, hvor Mads Jensens Datter Ingrid som Th. Petersens anden Hustru (fra 1928) med rørende Omhu hjalp den gamle Præst i alle Maader, blev ved at være Menighedens Samlingssted ved Siden af Kirken.

Fr. Schrøder.

Hans Lund i Biograf. Leksikon, N. A. Jensen i »Højskolebl.« 30/9 49, Erik Eriksen og Fr. Schrøder i »Menighedsbl.« 2/10 49. »Da Hejmdal og Th. Petersen var unge« 21/11 36 (Interview ved C. J. B.) »I de sønderjydske Frimenigheders Tjeneste« (Interview ved Niels Hansen, »Modersmaalet« 21/11 36), Nekrologer i Jy. Tid., Hejmdal (Bj. H.), Dv. m. v.